

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ สามารถสรุปผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ เจตคติต่อการเรียน ระหว่างการสอนแบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์กับการสอนปกติ เรื่องหลักการใช้ภาษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยสามารถสรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะได้ ดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องหลักการใช้ภาษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างรูปแบบการสอนแบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์กับการสอนปกติ
2. เพื่อเปรียบเทียบเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียน เรื่องหลักการใช้ภาษา ระหว่างรูปแบบการสอนแบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์กับการสอนปกติ

สมมติฐานการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องหลักการใช้ภาษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้รูปแบบการสอนแบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์สูงกว่าการสอนปกติ
2. เจตคติต่อการเรียน เรื่องหลักการใช้ภาษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โดยใช้รูปแบบการสอนแบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์สูงกว่าการสอนปกติ

ขอบเขตการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอัสสัมชัญคอนแวนต์ ดำเนินการวิจัยในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรีเขต 2 อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 5 ห้องเรียน จำนวน 159 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอัสสัมชัญคอนแวนต์ ดำเนินการวิจัย ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) โดย จับสลาก ให้ได้ห้องเรียน 2 ห้องเรียน และจับสลากอีกครั้งให้ได้กลุ่มทดลอง จำนวน 30 คน กลุ่มควบคุม จำนวน 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

1. แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง หลักการใช้ภาษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่สอนตามรูปแบบการสอนแบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์
2. แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง หลักการใช้ภาษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่สอนตามรูปแบบการสอนแบบปกติ
3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องหลักการใช้ภาษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ชนิดปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ และนำแบบทดสอบไปหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson, KR - 20) ที่มีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.43 - 0.80 และค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.20 - 0.47 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.81
4. แบบวัดเจตคติต่อการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เป็นมาตราส่วนระมาณค่า 5 ระดับ ตามหลักการของ ลิเคิร์ท (Likert's Method) จำนวน 20 ข้อแล้วนำแบบวัดเจตคติไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อหาความสอดคล้องของคำถาม ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดเจตคติเท่ากับ 0.91

การเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบแผนในการวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงทดลอง (exeperimentel research) ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการทดลองตามแบบแผนการวิจัยแบบ (posttest - only control group design) คือรูปแบบที่มีการทดลองและการควบคุม มีการจัดการดำเนินการแบบสุ่ม มีการวัดผลเฉพาะหลังทดลอง ใช้วิธีสอน

ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. แบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมโดยมีจำนวนกลุ่มละ 30 คน ทำการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling)
2. ดำเนินการสอน ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสอนทั้งสองกลุ่มเอง ในเรื่องหลักการใช้ภาษา กับนักเรียนกลุ่มทดลองโดยรูปแบบการสอนแบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์และกลุ่มควบคุมโดยการสอนปกติ เป็นระยะเวลา 8 ชั่วโมง ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550
3. หลังจากการสิ้นสุดการทดลอง ใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทำ การทดสอบหลังเรียนกับนักเรียนกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม และบันทึกผลการทดสอบ
4. หลังจากสิ้นสุดการทดลองใช้แบบวัดเจตคติทำการทดสอบกับนักเรียนกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมจากนั้นนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน
5. นำคะแนนของนักเรียนทั้งสองกลุ่ม ที่ได้จากการทดสอบหลังเรียนมาวิเคราะห์ด้วยวิธีทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ มีดังนี้

1. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนโดยรูปแบบการสอนแบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์กับการสอนปกติทำการเปรียบเทียบคะแนนโดยใช้สถิติทดสอบที่
2. เปรียบเทียบเจตคติต่อการเรียนเรื่องหลักการใช้ภาษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โดยรูปแบบการสอนแบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์กับการสอนปกติโดยใช้สถิติทดสอบที่

สรุปผลการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องหลักการใช้ภาษา ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างรูปแบบการสอนแบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์สูงกว่าการสอนปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. เจตคติต่อการเรียน เรื่องหลักการใช้ภาษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้รูปแบบการสอนแบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์สูงกว่าการสอนปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเจตคติต่อการเรียน ที่มีต่อการเรียนเรื่องหลักการใช้ภาษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างรูปแบบการสอนแบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์กับการสอนปกติ ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สามารถอภิปรายผลได้ตามลำดับสมมติฐานของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องหลักการใช้ภาษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างรูปแบบการสอนแบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์กับการสอนปกติเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ คือนักเรียนที่ได้รับการสอนรูปแบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จะเห็นได้ว่าการสอนแบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนช่วยเหลือกันพึ่งพาอาศัยกันในการทำงานเป็นกลุ่มนักเรียนมีโอกาสได้ฟังความคิดเห็นจากผู้อื่นๆ ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจที่จะเรียนรู้ สร้างความรับผิดชอบต่อการเรียนให้ผู้เรียนมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เขียวลักษณ์ พงศธรวิวัฒน์ (2547, บทคัดย่อ) ที่พบว่านักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้การสอนแบบปกติและวิธีการสอนรูปแบบเทคนิคจิ๊กซอว์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และนักเรียนได้รับการ

สอนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้จิ๊กซอว์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ.01 ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้รูปแบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ จึงมีความเหมาะสมกับผู้เรียนและหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 โดยเฉพาะเรื่องหลักการใช้ภาษาที่ถือว่าเป็นเนื้อหาที่ยากและเป็นปัญหาต่อการจัดการเรียนการสอนซึ่งรูปแบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ เป็นการสอนที่สร้างความเข้าใจให้กับผู้เรียนและลดปัญหาให้กับครูในการจัดการเรียนรู้เรื่องหลักการใช้ภาษา ยังส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณภาพทางหลักการใช้ภาษาที่ก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป

2. ผลการเปรียบเทียบเจตคติต่อการเรียน เรื่องหลักการใช้ภาษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างรูปแบบการสอนแบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์กับการสอนปกติเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ คือนักเรียนที่ได้รับการสอนรูปแบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์มีเจตคติต่อการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 สอดคล้องกับ เสนี ฤนนอก (2542, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความเห็นของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกับการสอนปกติมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 นั่นคือ นักเรียนที่ได้รับการสอนแบบร่วมมือมีเจตคติทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ พอสรุปได้ว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์มีความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรม เพราะกิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นผู้นำ ความกล้าตัดสินใจ ความสามัคคี การรับฟังความคิดเห็นผู้อื่นและการร่วมแรงร่วมใจในการเรียนรู้เพื่อฝึกประสบการณ์ของผู้เรียนอีกด้วย

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากการศึกษาค้นคว้าวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ อันอาจเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจดังต่อไปนี้

1.1 ผู้ที่จะนำหน่วยการเรียนรู้ไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต้องศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ให้ชัดเจน ควรศึกษาและทำความเข้าใจในลำดับขั้นตอนของกระบวนการจัดการเรียนรู้ และจัดกิจกรรมให้ถูกต้องเหมาะสมกับผู้เรียน

1.2 ควรชี้แจงความเข้าใจในขั้นตอนการจัดกิจกรรมให้ชัดเจนก่อนจะจัดกิจกรรม เช่น คำชี้แจง การเก็บคะแนน เกณฑ์การประเมิน เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง และเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรม

1.3 การจัดการเรียนรู้รูปแบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ ผู้สอนควรจัดเตรียมตารางสอนให้สอดคล้องและเหมาะสมกับกิจกรรมที่ระบุไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้

1.4 การจัดการเรียนรู้รูปแบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ ผู้สอนควรพิจารณาจำนวนผู้เรียนให้สอดคล้องกับการจัดกิจกรรม ที่ผู้เรียนต้องมีการระดมความคิดการแรกเปลี่ยนรวมทั้งการร่วมมือกันปฏิบัติงานให้สำเร็จตามเป้าหมายของกิจกรรม

1.5 ครูควรดูแลและสังเกตการณ์และแนะนำนักเรียนอย่างใกล้ชิดขณะที่นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมโดยเน้นให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองและเห็นความสำคัญของการทำงานเป็นกลุ่ม

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำวิจัยการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคอื่นๆให้นักเรียนได้ศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนในครั้งต่อไป

2.2 ควรให้นักเรียนได้ประมวลการเรียนรู้ด้วยตนเอง จากการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นการต่อยอดการศึกษาของผู้เรียนให้สูงขึ้น เช่น การทำโครงการ การเสนองานแบบพี่ช่วยน้อง และรูปแบบต่างๆที่นักเรียนสนใจ

บรรณานุกรม

- กาญจนา วัลยา. (2548). การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพฯ: ธนพรการพิมพ์.
- เขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 2, สำนักงาน. (2548). รายงานผลการสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 2.
- เชมรัฐ ไคไทยะ. (2540). คู่มือการจัดทำแผนการสอน กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เนื้อหาสิ่งแวดล้อมเน้นทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521(ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533). ร้อยเอ็ด: ออฟเซ็ท.
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. และที่แก้ไขเพิ่มเติม 2545. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- ชวลิต แพร่ตฤณ. (2547). การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เอกสารการประชุมวิชาการครั้งที่ 2 โดยสำนักงานการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : กรมการศาสนา.
- ชาติรี เกิดธรรม. (2547). เทคนิคการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ณัฐภูมิ กิจรุ่งเรือง. (2545). ผู้เรียนเป็นสำคัญและการเรียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ: สถาพรบุ๊คส์.
- กิตนา เขมมณี. (2547). ศาสตร์ : องค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีระพัฒน์ ฤทธิ์ทอง. (2545). 30 รูปแบบการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ. กรุงเทพฯ: เฟื่องฟ้าพรินติ้ง.
- นวลอนงค์ ทวีทรัพย์. (2544). การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชาสังคมศึกษา ส 503 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือกันเรียนรู้. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นัยนา จันตะเสน. (2547). ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จังหวัดนครพนม. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นิตยา เตโช. (2547). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านเพื่อจับใจความและความคงทนในการเรียนรู้วิชาภาษาไทยชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างการสอนแบบกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนและการสอนแบบปกติ. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บุญธรรม กิจปริดาบริสุทธิ. (2533, หน้า 120). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: B.&B.

- บุรชัย ศิริมหาสาคร. (2545). แผนการสอนที่เห็นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ: บুদ্ধพอยท์.
- ประสาท อิศรปริดา. (2523). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: กราฟฟิกอาร์ต.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2534). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: สหมิตรออฟเซต.
- _____. (2535). จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพฯ.
- ปิยะฉัตร ขาวแก้ว. (2542). การศึกษาผลของการเรียนแบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์
ที่มีต่อทักษะการทำงานร่วมกันและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในรายวิชา ส 306
: ประเทศของเรา 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พรรณิ ช เจนจิต. (2528). จิตวิทยาการเรียนการสอน (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: อมรินทร์
การพิมพ์.
- พิชิต ฤทธิ์จรรยา. (2547). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ :
แฮส ออฟ เคอร์มิสท์.
- ภัทรา นิคมานนท์. (2544). การประเมินผลและการสร้างแบบทดสอบ. กรุงเทพฯ :
อักษรบัณฑิต.
- มนลิต ลิทธิสมบูรณ์. (2533, หน้า 120). วิธีการวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: B.&B.
- ยุพิน พิพิธกุล. (2527). การสอนคณิตศาสตร์. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- _____. (2530). การเรียนการสอนคณิตศาสตร์. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- เยาวลักษณ์ พงศธรวิวัฒน์. (2547). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เรื่องหลักฐานประวัติศาสตร์ใน
ประเทศไทย วิชาหลักฐาน ประวัติศาสตร์ในประเทศไทย ส021 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม.
- รุจิรี กุสาละ. (2547). การเขียนแผนการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : บুদ্ধพอยท์.
- ล้วน สายยศ, และอังคณา สายยศ. (2538). ภาควิชาทางวัดผลและการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2542). การจัดการเรียนการสอนที่เห็นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ:
ต้นอ่อน.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2543). วิสัยทัศน์ทางการศึกษา. นนทบุรี: เอสอาร์พรินติ้ง.
- วิชาการ,กรม.หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2542. (2545). กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.
- วิไล ราชภัณฑ์. (2541). การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยสำนักงานการศึกษาแห่งชาติ.
กรุงเทพฯ : กรมการศาสนา.

- ศิริพร ทูเครือ.(2544). ผลการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้แผนผังมโนทัศน์ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ศึกษาศาสตร์,กระทรวง. (2542ก.). แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมคุณลักษณะ ดี เก่ง มีสุข. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- _____. (2542ข.) วรรณสารศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2545). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ,และคนอื่นๆ (2522).จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา.
- สมนึก ภัททิยธนี. (2544). การวัดผลการศึกษา. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมบูรณ์ ชิตพงศ์และคนอื่นๆ (2540) เอกสารประกอบการอบรมเรื่อง การวัดผลสัมฤทธิ์. กรุงเทพฯ : สำนักทดสอบทางการศึกษาและวิจัยวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมศักดิ์ ภูวิภาดาวรรณ. (2544). การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและการประเมินตามสภาพจริง. เชียงใหม่: เชียงใหม่การพิมพ์แสงศิลป์.
- สามัญศึกษา, กรม. (2542). รูปแบบการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้. กรุงเทพฯ: เสมาธรรม.
- สุเทพ บุญซ้อน. (2545). แนวทางดำเนินการในจัดเอกสารประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ: หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุวิทย์ มูลคำ, และอรทัย มูลคำ. (2546). 19 วิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะ. กรุงเทพฯ: การพิมพ์.
- เสนี ถุนนอก. (2542). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การเมืองการปกครอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างการสอนแบบกลุ่มร่วมมือกันเรียนรู้และการสอนปกติ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อุทุมพร จามรมาน. (2535). "ลักษณะของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน" ในเอกสารชุดการสอน วิชาการพัฒนาแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยที่ 2 หน้า 52-79 นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Anastasi, Anne. (1976). *Psychological testing*. (3rd) New York : Macmillan Co.
- Ellis, S.L. (1981,September). "Peer teaching in calculus classroom : The influence of ability". Dissertation abstracts international.

- Ezell, Helen K, & others. (1992.August). **"Use of peer-assisted procedures to teach far reading comprehension strategies to third grade children"**.
Education and treatment of Children. 15(3) : 205.
- Good, Carter V. (1959). **Dictionary of Education**, New York : McGraw – Hill book.
- Hightower, Sandra Lewis. (1998.October). **"A comparison of two instructional method for training child care personnel : Cooperative learning versus traditional teacher"**. Dissertation abstracts international.
- Ledlow, Susan. (2004, October). **Cooperative/collaborative Learning**. Arizona : State University and Neil Davidson of the University of Maryland,2003 [Online].Available: <http://eminfo.emc.maricopa.edu/Innovation/ocl/index.html> [28 มีนาคม 2550].
- Meekins, Amy Stephens. (1987,November). **"Effects of a student team learning on the academic and social acceptance of academically handicapped elementary mainstreamed student"**. Dissertation abstracts international.
- Millis, B.J.&.P.G. Jur.Cottcl. (2004, October). **Cooperative Learning for Higher Education.Series on Dissertation Higher Education.Orxy Press.P.5.American : Orxy Press, 1998. (delivery/collab coop.html)**.
- Triandis, H.C. (1971). **Attitude and attitude change**. New York : Mcmillan.
- Valentino, Virginia Rider. (1988, August). **"A study of achievement Algebra student using small group interaction methods"**. Dissertation Abstracts International.
- Williams, Mary Susan. (1988, November). **The effects of cooperative team learning on achievement and student attitude in the Algebra classroom**. Dissertation Abstracts International.